

Якщо фермерське господарство має найману робочу силу та є великим – в ньому потрібно створювати службу з техніки безпеки та охорони праці відповідно до нормативів. А якщо мале – то слід перевести техніку безпеки та охорону праці на самоорганізацію. В такому випадку власник здійснює всі потрібні заходи.

Перелік посилань.

1. *Сільське господарство України = Agriculture of Ukraine: статистичний збірник / Державний комітет статистики України; за ред. Н.С. Власенко – К., 2013. – 402 с.*
2. *Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві, затверджені наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України №1353, від 26.11.2012 р., та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 14 грудня 2012 р. за № 2075/22387.*
3. **Бабенко О. С.** *Регулювання обігу агрохімікатів та пестицидів у законодавстві України, як фактор безпеки людини та навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://intkonf.org/babenko-o-s-regulyuvannya-obigu-agrohikativ-ta-pestitsidiv-u-zakonodavstvi-ukrayini-yak-faktor-bezpeki-lyudini-ta-navkolishnogo-prirodnogo-seredovischa/>*
4. *Порядок одержання допуску (посвідчення) на право роботи, пов'язаної з транспортуванням, зберіганням, застосуванням та торгівлею пестицидами і агрохімікатами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 1995 р. N 746, зі змінами та доповненнями.*
5. *Порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2011 року № 1107.*
6. *Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту, затвердженого наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 24 березня 2008 року № 53, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21 травня 2008 року за № 446/15137.*
7. *Правил пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій від 19 жовтня 2004 року № 126, зареєстровані у Міністерстві юстиції України 4 листопада 2004 року за № 1410/10009; у Міністерстві юстиції України 14 липня 1998 року за № 449/2889.*
8. *Типове положення про службу охорони праці, затверджене наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці України від 15 листопада 2004 року № 255, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 1 грудня 2004 року за № 1526/10125 зі змінами та доповненнями.*
9. **Іванченко В.О.** *Ефективність інвестицій фермерських господарств [Текст] : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Іванченко Віталій Олександрович ; Кіровоград. нац. техн. ун-т. - Кіровоград, 2011. - 253 арк. : рис., табл. - Бібліогр.: арк. 189-209.*
10. **Раянов Ф.М.** *Правовое регулирование охраны труда в сельском хозяйстве – институт сельскохозяйственного права / Ф.М. Раянов // Актуальные проблемы правового регулирования сельского хозяйства. - М., 1976. - С. 122-127*

Стаття надійшла: 26.02.2014 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Горелов Д.О.

УДК 658. 785
М21

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГІСТИНИХ РІШЕНЬ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Іванова О.А., канд. екон. наук, доцент

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

Анотація. У статті розглянуті питання економічної ефективності логістичних рішень, підходи до оцінки ефективності прийняття логістичних рішень в системі управління підприємством, проведено аналіз сучасних підходів до даної проблеми. Предметом дослідження є оцінка ефективності прийняття управлінських рішень в системі логістики. Мета роботи - дослідження підходів до оцінки економічної ефективності логістичних рішень і розробка рекомендацій щодо вдосконалення методики оцінки ефективності логістичних рішень сучасного підприємства. В якості основного методологічного принципу при визначенні економічної ефективності логістичних рішень обраний принцип системного підходу, реалізація якого передбачає оцінку економічного ефекту від логістичної діяльності для всіх учасників логістичної угоди на шляху руху матеріалопотоку. Доведена необхідність визначення економічної ефективності логістичних рішень на підприємстві в ході прийняття управлінських рішень у системі логістики на основі методики оцінки ефективності інвестиційних проектів сучасних підприємств, яка може бути використана в будь-якій сфері бізнесу. Запропоновано в якості показників ефективності логістичних рішень використовувати критеріальні показники ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності: дисконтований грошовий потік, чистий грошовий по-

тік або їх приріст у результаті впровадження логістичних рішень. Простежено вплив факторів на складові чистого грошового потоку внаслідок впровадження управлінських рішень у системі логістики. Зроблено висновок про доцільність систематизації критеріїв оцінки ефективності логістичних рішень в залежності від повноти інформації, що мається.

Ключові слова: логістичні рішення, ефективність, критерії, показники, логістична система, оцінка, системний підхід.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання, розвитку економічних відносин в Україні зростає значення логістичних процесів. Глобалізація економіки з посиленням конкуренції та ускладненням потоків інформації, товарів та послуг, капіталу та матеріальних ресурсів приводять до зростання впливу чинників зовнішнього середовища на сучасне підприємство. З метою утримання конкурентоспроможних позицій підприємства повинні використовувати сучасні методи та технології ринкового господарювання, які в більшості виникають та формуються в концепції логістики. Ефективність проведення управлінської діяльності в системі підприємництва пов'язана в першу чергу, з прискоренням матеріальних потоків і можливістю зниження сукупних витрат на виробництво і реалізацію продукції. Логістичні рішення охоплюють та узгоджують процеси виробництва, закупівель і розподілу продукції, і навіть являють собою основу при стратегічному плануванні і прогнозуванні. Таким чином, мета логістики - це оптимізація циклу відтворення шляхом комплексного, орієнтованого на потребу, формування потоку матеріалів та інформації у виробництві та розподілі продукції [1]. Тому визначення ефективності та доцільності впровадження логістичних рішень для сучасного підприємства повинно бути базою в системі його управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зростає зацікавленість у підвищенні ефективності всього логістичного ланцюга висуває підвищені вимоги і до системи оціночних показників, яка у даному випадку повинна забезпечувати інтегральну оцінку логістичних процесів.

Слід зазначити, що в спеціальній літературі немає єдиної думки щодо питання визначення ефективності функціонування логістичної системи. Найчастіше основним критерієм такої ефективності вважають мінімізацію логістичних витрат. Без сумніву, орієнтація на мінімізацію витрат є актуальною, але за умови досягнення необхідного рівня логістичного сервісу. Через це популярність набула багатокритеріальна оцінка ефективності функціонування логістичної системи. Найбільше розповсюдження отримали наступні критерії оцінки: витрати, задоволення споживачів, якість, час, активи.

Невирішені складові загальної проблеми. Попередній аналіз спеціальної літератури з економіки та менеджменту логістики приводить до висновку, що економічне обґрунтування різноманіття логістичних рішень у вітчизняній літературі виконується досить поверхово, наближено, на основі критеріїв ефективності, що застосовувалися в адміністративній економіці. Водночас кількісні методи економічного обґрунтування застосованих логістичних рішень в спеціальній зарубіжній літературі не викладаються, тому що традиційно їх відносять до ноу-хау. Все це свідчить про необхідність дослідження даної проблеми, розробки алгоритму оцінки ефективності логістичних рішень при прийнятті управлінських рішень з цього питання.

У зв'язку з цим необхідні розробки щодо вдосконалення теорії і практичних методів економічного обґрунтування логістичних рішень, їх оптимізація за критерієм максимуму економічної ефективності.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження підходів до проблеми оцінки економічної ефективності логістичних рішень та розробка рекомендацій щодо її вдосконалення. При виконанні оцінки доцільності прийняття управлінських рішень в системі логістики доцільно орієнтуватись на урахування комплексу чинників, що впливають на кінцевий результат від впровадження логістичних рішень. З цією метою необхідно використовувати доцільний методологічний принцип, який би сприяв вирішенню цієї задачі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Логістика володіє високим потенціалом економічної ефективності. В системі логістики достатньо поширене поняття «функціональна ефективність», яке кількісно визначене як корисний ефект, отриманий в результаті функціонування логістичних систем за деякий час [2]. Корисний ефект може бути визначено кількістю виробленої продукції, обсягом логістичних послуг, скороченням витрат в ході реалізації логістичних рішень, розміром отриманого прибутку від логістичних операцій. Сьогодні не існує єдиних методологічних підходів до оцінки ефективності логістичних рішень на підставі корисного ефекту з урахуванням чинника часу, ризиків та зміни грошових потоків сучасного підприємства [3].

Оцінка ефективності функціонування логістичної системи на підставі показника функціональної ефективності не є коректною. Найбільш повну інформацію можливо отримати тільки за допомогою категорії ефективності як порівняння результатів, досягнутих в процесі функціонування логістичної системи, і витрат на їх досягнення. Іншим підходом є той, при якому ефективність логістичної операції, логістичного рішення, функціонування логістичних систем може бути охарактеризовано системою показників, що характеризують їх якість при заданому рівні логістических витрат [4].

Основним методологічним принципом при визначенні економічної ефективності логістичних рішень повинен бути принцип системного підходу, реалізація якого передбачає оцінку економічного ефекту від логістичної діяльності для всіх учасників логістичного угоди на шляху руху матеріалопотоку від виробництва

до кінцевого споживання з урахуванням їх суперечливих економічних інтересів, а також облік загальних витрат протягом усього логістичного циклу.

Системний підхід - це методологія наукового пізнання, в основі якої лежить розгляд об'єктів як систем, що дозволяє побачити досліджуваній об'єкт як комплекс взаємопов'язаних підсистем, об'єднаних спільною метою, розкрити його інтегративні властивості, а також внутрішні та зовнішні зв'язки [5]. Відповідно до методології системного підходу кожна система є інтегрованим цілим навіть тоді, коли вона складається з окремих розрізнених підсистем. Логістичні системи вкладаються у загальноприйняте поняття «системи», бо складаються із системоутворюючих елементів, тісно взаємопов'язаних і взаємозалежних між собою, які мають впорядковані зв'язки й утворюють певну структуру із задалегідь заданими властивостями [6]. Відрізняються ці системи високим ступенем узгодженості вхідних продуктивних сил з метою управління наскрізними матеріальними потоками.

Ефективність окремих логістичних операцій, пов'язаних з перетворенням матеріального або інформаційного потоку, повинна оцінюватися з точки зору досягня глобальної мети функціонування всієї логістичної системи і зростання загальної ефективності. Тому задачами оцінки економічної ефективності логістичних рішень є [6]:

- формування концепції економічної ефективності логістичних рішень на основі системного підходу;
- виявлення ефектообразуючих факторів;
- формування системи показників ефективності логістичних рішень;
- розробка методики кількісної оцінки показників економічної ефективності логістичних рішень;
- розробка механізму розподілу економічного ефекту між учасниками логістичної угоди;
- виявлення і мобілізація резервів підвищення економічного ефекту логістики.

Поняття економічного зростання дає можливість зробити перший крок на шляху переходу від оцінки показників статистики в системі логістики до динаміки. Можливості визначення передумов і наслідків економічного зростання розвитку логістики в динаміці представляють за допомогою показників логістичної активності.

Для виміру ефективності логістичної системи часто застосовують фінансові показники, які користуються великою популярністю, тому що прості в розрахунках, виглядають переконливо, дозволяють системного підходити до проблем що аналізуються і проводити зіставлення отриманих результатів. Однак вони мають деякі недоліки, у першу чергу пов'язані з тим, що вони скоріше відбивають минулі результати, а не поточні, повільно реагують на зміни, залежать від ряду бухгалтерських прийомів і не враховують важливих аспектів логістики.

В останні роки значний інтерес привернув до себе підхід до визначення ефективності логістичної системи - концепція «діаграм збалансованих переваг» [6]. Ця концепція заснована на врахуванні ключових показників ефективності, здебільшого не обов'язково фінансових, які надають керівництву компанії більш досконалі засоби досягнення стратегічних цілей у порівнянні з методами, що використовують традиційні оцінки, значною мірою орієнтовані на вимір фінансових показників. При цьому ключові показники ефективності визначаються безпосередньо стратегічними цілями компанії. Таким чином, діаграма збалансованих переваг забезпечує поточні орієнтири в тих критично важливих областях, де, можливо, буде потрібно вживання заходів, необхідних для досягнення цих цілей. Ці ідеї легко трансформуються в стратегії управління логістичним ланцюгом. Таким чином необхідно знайти показники ефективності, що мають безпосереднє відношення до досягнення стратегічних цілей що сприятиме визначенню параметрів, які можуть стати основою для розробки більш докладної схеми одержання переваг, чим при використанні традиційних підходів [7].

Ще один підхід до оцінки ефективності логістичної діяльності й поліпшення функціонування логістичного ланцюга полягає в розумінні структури логістичних процесів. Такий підхід полягає в складанні карти процесу - схеми потоків, що виникають при надходженні замовлення від покупця і закінчуються поставкою товару [8]. Тобто складається приблизна схема, що наочно показує, скільки часу витрачається на операції, що забезпечують або не забезпечують збільшення цінності. Для підвищення показника ефективності логістичних рішень, насамперед, необхідно домогтися всебічного розуміння аналізованих логістичних процесів і скоротити час, що не збільшує цінність. За своїм змістом логістичні заходи відносяться до організаційно-управлінських інновацій і, зокрема, направлені на вдосконалення матеріально-технічного постачання. Специфічним для заходів такого вигляду є той факт, що в реальних капіталовкладеннях частка оборотного капіталу в його структурі, як правило, дуже істотна. При цьому можуть мати місце і вкладення капіталу в основні засоби (транспорт, обчислювальна техніка, складські площі, стелажі, транспортери і т. п.), що підлягають амортизації.

Вивчення спеціальної літератури по логістиці і управлінню матеріальними ресурсами [9, 10] показує, що економічне обґрунтування рішень по логістиці часто виконується декілька спрощено. Вважаємо доцільним як методичний апарат для економічного обґрунтування таких рішень використовувати положення теорії управління запасами, а також застосовувати відомі в теорії і практиці економічно розвинених країн методи оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних рішень. Це означає необхідність застосування облікових (прибуток, рентабельність, термін окупності) або фінансових (чистий грошовий потік (ЧДП), індекс

дохідності (ІД), внутрішня норма дохідності, термін окупності з урахуванням чинника часу) оцінок. Вибір виду оцінки повинен виходити з тривалості отримання економічних результатів і зміни вартості основних фондів, викликаной логістичними заходами. Показником порівняльної ефективності додаткових капіталовкладень зручно користуватися, коли відомі, або їх нескладно визначити, зміни результатів і витрат [10]. До зміни (зростання) результатів відносяться: зростання валового доходу або об'єму реалізованої продукції, зростання ціни на конкретну продукцію, зростання об'єму виробництва і продажів та ін. До зміни (економії) витрат відносяться: зменшення суми валових витрат або собівартості виробленої продукції, зменшення будь-яких складових валових витрат або статей калькуляції собівартості продукції. У логістичній системі прикладами такої економії та складових можуть бути: економія матеріальних витрат, економія на зарплаті виробничих робочих, економія на постійних витратах, зниження загальногвиробничих витрат, економія на операційних витратах та ін.

У розрахунках порівняльної економічної ефективності інвестиційних рішень, залежно від повноти наявної інформації, можуть використовуватись критерії витратного або результатного типів, тобто критеріями вибору рішень можуть бути мінімум витрат або максимум економічного ефекту.

Висновки. Користь оцінки приросту чистого грошового потоку по порівнюваних варіантах організації логістичних операцій безперечна. До таких можна віднести вибір транспортних засобів, обґрунтування доцільності створення чи, навпаки, зменшення або навіть ліквідації виробничих запасів. У цих випадках змінюються тільки деякі складові витрат і результатів, а для висновку про ефективність логістичних рішень що впроваджуються достатньо обмеженої інформації. Іншими словами, якщо не йдеться про інвестиційний або інноваційний проєкти, а лише про окремі поліпшення діючого виробництва, то показники порівняльної ефективності можна визначити, порівнюючи додаткові капіталовкладення і економію логістичних витрат, а також приріст прибутку по окремих чинниках, що змінюються. Таким чином, в кожному конкретному завданні зміни витрат і результатів зумовлені його організаційно-технічною суттю, що обумовлює джерела економічного ефекту від впровадження логістичних заходів. Оцінка економічної ефективності логістичних рішень на підставі розглянутого алгоритму зможе дати найбільш об'єктивне обґрунтування доцільності прийняття управлінських рішень в системі логістики.

Перелік посилань

1. **Моисеева Н. К.** Экономические основы логистики / Н. К. Моисеева : Учебник. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 528 с.
2. **Окландер М. А.** Промышленная логистика / М. А. Окландер, О. П. Хромов : Учебн. пос. – К. : Центр учебной литературы, 2004. – 222 с.
3. **Пономарева Ю. В.** Логистика : [учеб. пособие для вузов] / Ю. В. Пономарева. – К. : Центр учебной литературы, 2003. – 192 с.
4. **Смирчинський В. В.** Основи логістичного менеджменту: Навч. посібн. / В. В. Смирчинський, А. В. Смирчинський. – Тернопіль : “Економічна думка”, 2000. – 240 с.
5. **Иванова О. А.** Методы и показатели оценки экономической эффективности создания запасов // Логистика. Проблемы и решения. Укр. научн.-практ. журнал. – 2006. – № 1. – С. 56-61.
6. Эффективность логистического управления: Учеб. для вузов / Под общ. ред. д. т. н., проф. Л. Б. Миротина. – М. : Изд-во «Экзамен», 2004. – 448 с.
7. **Гусаков Б. И.** Экономическая эффективность инвестиций собственника / Б. И. Гусаков. – Минск : НПЖ «Финансы, учет, аудит», 2008. – 216 с.
8. **Стерлигова А.Н.** Управление запасами широкой номенклатуры: с чего начать? / А.Н.Стерлигова // Логинфо – 2013. – №12. – С. 21-24.
9. **Иванова О. А.** Логистический подход к управлению конкурентоспособностью продукции / О.А. Иванова // Вчені зап. Харк. гуманіт. ун-ту «Нар. укр. акад.». – 2007. – Т. 14. – С. 273-282.
10. **Пелихов Е. Ф.** Экономическая эффективность инноваций / Е. Ф. Пелихов; Нар. укр. акад. – Х. : Изд-во НУА, 2005. – 168 с.

*Стаття надійшла: 20.01.2014 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.*

УДК 336.14
G320

ЗНАЧИМІСТЬ ФОНДОВОГО РИНКУ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Котькалова-Литвин І.В., канд. екон. наук

Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі, м. Київ

Анотація. В статті проведено дослідження актуальності фондового ринку для розвитку вітчизняного підприємництва. Виявлено, що в умовах сучасного дисбалансу економіки України, вітчизняним підпри-